

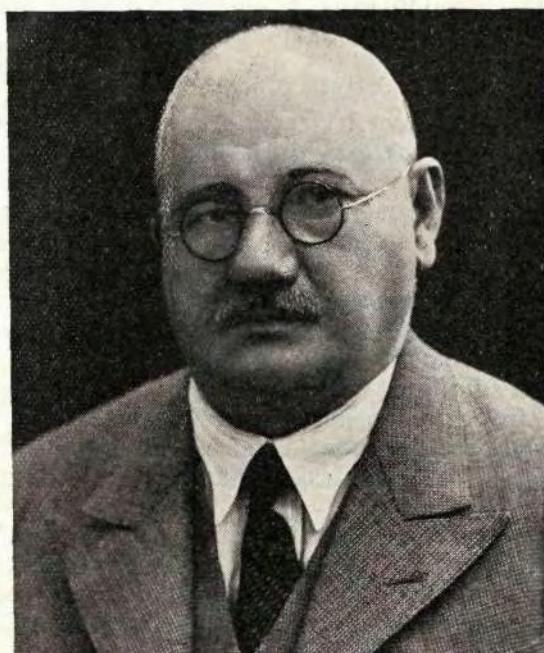
ŠUMARSKI LIST

GOD. 64.

KOLOVOZ

1940.

ING. BOGOSLAV KOSOVIĆ

Pomoćnik Ministra šuma i ruda u mirovini, utemeljitelj i dobrotvor
Hrvatskog šumarskog društva.

Iz opširnog, na našu zamolbu priposланог nam vlastoručno sastavljenog životopisa vadimo slijedeće:

B. Kosović, pomoćnik ministra u mirovini, rođen je dne 1. I. 1871. u Donjem Lapcu na ličkom Kordunu, gdje mu je otac tada bio učiteljem. Inače je familija Kosovića stariom hercegovačko-bunjevačka, naseljena poslije uzmaka Turaka u Lički Novi, gdje je dobila kućiste pod krševitom glavicom tzv. Busijom.

Svoju prvu mladost proboravio je B. K. u starinskoj po turski uređenoj kući br. 33. u Ličkom Novom, od kuda mu se je kasnije majka, također Bunjevka iz susjedne Podoštare kraj Gospića od roda Bušljeta bila preselila radi školjanja djece u Gospic. Otac mu je za to doba bio na svršavanju svojih učiteljskih nauka u Beču, gdje je bio kroz 4 godine i učiteljem. Dakle pravi kuriozitet: ličko dijete ispod velebitske Busije širi prosvjetu u carskom Beču prije 65 godina!

Pučku školu pohadao je B. K. poslije povratka očevog u Gospicu, Petrinji, Slunju i Novojgradski, kuda mu je sve otac kao učitelj bio premještavan, a maturirao je g. 1888. u kr. vel. realci u Zagrebu. Šumarske nake studirao je od g. 1888/9 do konca 1890/91 na tzv. bečkoj »Boden-kulturi«, gdje je položio sva tri za državnu šumarsku službu propisana ispita i ispit iz bujičarstva tako, da je bio prvi od Hrvata sa potpunom stručnom spremom.

Čim je svršio nauke na Visokoj školi bio je pozvan u Zagreb, gdje je nastupio vježbeničko mjesto kod gospodarsko-šumarskog odsjeka kr. zem. vlade dne 1. XI. 1892. Poslije nepune godine dana bio je 1. XI. 1892. imenovan šumarskim protustavnikom kod slunjske imovne općine u Rakovcu, kod koje je bio pet mjeseci i provizornim upraviteljem šumarije u Vališselu, sadanjem Cetingradu. God. 1894. položio je drž. ispit za samostalno vođenje šum. gospodarstva.

Dne 1. III. 1896. prešao je u šumarsku službu kod političke uprave sa sjedištem u Đakovu, od kuda je već na jesen iste godine bio postavljen za vršioca dužnosti šumarskog nadzornika kod kr. žup. oblasti u Varaždinu.

Radi svog glasanja za opozicionalnog kandidata u Varaždinu bio je na samu Novu godinu 1898. dodijeljen šumarskom odsjeku u Zagreb od kuda je kao novo imenovani županijski šum. nadzornik bio u veljači 1901. premješten u Požegu,* odnosno od tuda na vlastitu molbu kr. žup. oblasti u Gospic.

Kao županijski šum. nadzornik bio je brzojavno pozvan, da u god. 1905/6 zastupa na kr. šumarskoj akademiji oboljelog profesora Partaša iz predmeta uredajne struke i ujedno premješten šumarskom odsjeku kr. zem. vlade u Zagreb.

U Zagrebu je bio više godina urednikom Šum. lista i tajnikom Hrv. šum. društva. Na početku svjetskog rata 1914—1916. dolazio je više puta u konflikt sa uredskim šefovima, pa kad nije g. 1916. htjeo napisati odredbu, da se nekom drvotršcu, tobože za švelere, prepušta najljepših osam parcela debele hrastovine, već je odbrusio šefu, da neće počiniti

* Iste je godine bio postavljen za šum. vježbenika kod županijske oblasti u Požegi sadašnji urednik »Šum. lista«, pa mu je prema tome bio g. Kosović prvi stručni šef. Op. ur.

zločin na narodu, bio je još isti dan premješten kr. žup. oblasti u Ogulin, gdje ga je zatekao svršetak rata.

Po svršetku svjetskog rata bio je B. K. po tadanjem odjelnom Povjereniku Narodnog Vijeća Dru. Petričiću u studenom 1918. određen da u hrvatske ruke preuzme do tada u madžarskoj upravi stojeću šumsku Direkciju u Sušaku.

U Sušaku je u ono doba u svakom pogledu vladao pravi darmar. Kojekakova soldateska raznih nacija muvala se je po Rijeci i Sušaku, dok napokon nije došao i D' Annunzio sa svojim arditima i dao se po talijanskim regularnim trupama u Rijeku zatvoriti kao njezin tobožnji osvojitelj! Madžari su šumari ili otišli ili se spremali na odlazak. Pošta je i stizala i nije već prema tome, kako se je to Talijanima prohtjelo, a po njihovoj volji mogli su i činovnici odlaziti sa Sušaka ili se u njega vraćati tako, da je Direkcija bila izgubila svaku redovitu vezu sa svojim službenim područjem.

Najgore je bilo činovnicima za hranu, dok se konačno nekolicina nije smirila u jednoj gostonici, u koju je dolazio i svaki ološ, a naročito kojekakovi šverceri. Takovom jednom prilikom došao je u tu gostonicu i švercer neki Stevo Radić, bivši birtaš iz Bačke i pripovijedao, na koji način on za svoju švercovanu robu dobiva od talijanskih oficira propusnice, kako ga talijanski soldati, kad mu roba stigne izvikuju na bakarskoj stanici sa signor Radić, a oficiri da mu makar i u ponoći podpisuju propusnice itd.

Kad je političar Stjepan Radić bio optužen radi svoga šurovanja sa talijanskim oficirima, našao je na svoje čudo u optužnici njemu u grijeh upisano sve, što je onaj švercer Stevan Radić o svom saobraćaju sa talijanskim oficirima govorio. G. Kosović se je stoga obratio na zagrebački sudbeni stol, koji je imao Stjepanu Radiću za njegovo šurovanje sa Talijanima suditi pa je svoga dobrog znanca predstojnika toga sudbenog stola Vaića upozorio na neispravnost optužnice, nakon česa je Stjepan Radić bio na glavnoj raspravi od svake krivnje riješen.

Tadanja Pribićevićeva era nije mu mogla to njegovo upozorenje oprostiti. Bio je degradiran iz IV. natrag u V. činovni razred, oduzeta mu uprava sušačke Direkcije šuma, bio je dodijeljen pod mlađega u šumarski odsjek u Zagreb i тамо g. 1923. brzojavno penzioniran.

Proti cijelom tom postupku se je žalio ali uzalud, za njega nisu vrijedili zakonski propisi, ostao je degradiran i protiv jasnog slova zakona penzionisan. Istom kad je došla Pašić-Radićeva era bio je vraćen u službu u svojstvu Pomoćnika Ministra Šuma i Ruda, ali već nakon jedne godine u g. 1926., nakon preokreta politike, ponovno penzionisan. Prilike su ipak bile druge, jer je novo odmijerenom mirovišnom bio materijalno obezbijeden.

Pohvale je vrijedno, i vrijedno je spomenuti, da su mu već nakon prvog penzionisanja, kad je po starim propisima bio dobio mizernu penziju, bili skočili u pomoć svi znanci i šumarski drugovi, te mu dali toliko zarade, da je skucao za njegove čedne prilike priličnu svoticu, te je već mogao pomisljati, kako da za sebe i svoju staricu majku podigne krov nad glavom.

Svima tima izriče on i ovog puta toplu i iskrenu hvalu. Poslije njegovog drugog penzionisanja bio je po Ministarstvu postavljen za člana

uprave Šipada a kasnije i za predsjednika kao i za predsjednika Fabrike Celuloze u Drvaru, s kojim se je ustanovama raskrstio, čim su gospoda u Ministarstvu počela mimo njega i bez njegova sudjelovanja izdavati odredbe, s kojima on nije bio sporazuman.

Kosovićev rad kretao se ponajviše na praktičnoj, pravnoj ili pravno-historijskoj podlozi. Već kao vježbenik uočio je, da činovnici dnevice dovlače bezbroj tzv. Amtsschimmela iz registrature i prema njima rješavaju spise. On je te Amtsschimmele povadio i složio u jednu bilježnicu, koja je kasnije činovnicima šum. odsjeka postala dragocjenim pomagalom. U Gospiću je osnovao lijepo, tri jutra veliko šumsko razsadište i dao ga prozvati po prijatelju ličkih šuma »Ka s u m o v i Ć e v i m b i l j e v i s t e m«.* Ondje je iz tzv. indikacionih skica kr. finansiјalnog ravnateljstva sastavio pregledni nacrt svih šuma i pašnjaka za ličku vrištinu, pržinu i bujična područja te sastavio generalnu gojidbenu osnovu, na temelju koje se je u kratko vrijeme zazelenilo na vrištinj oko 35 borovih plantaža. O svima gojidbenim radnjama vođena je valjana evidencija i statistika i time je dobivena podloga za sastav godišnjih gojidbenih predloga.

Kosović je pronašao i pravno dokazao, da si je država neispravno prisvojila oko 25.000 jutara pašnjaka z. z. Lukovo-Šugarje, Cesarica i Sv. Juraj i tražio je, da se ta zemljišta vrate pravim vlasnicima, koji su nota bene od vajkada plaćali za ta zemljišta porez i ine daće. On je pronašao i pravno dokazao, da je općini Gospić protuzakonito propisano, da za zaštitni okoliš svoga vodovoda plaća državi godišnju odštetu i tražio je, da se to podavanje obustavi a uplaćene svote povrate. Sa pravnog i historijskog gledišta je dokazao, da je skroz protuzakonito dnevno podavanje patrolaca državnom lugarskom osoblju, odnosno odkupljivanje te rabe, pa je ona bila ukinuta. Državno šumarsko osoblje je stajalo na stanovištu, da je za državu određeni dio još nerazdijeljenih državnih šuma njezino neograničeno vlasništvo, pa je Ličane radi kvara u tom dijelu tuživalo radi krađe. Kosović je dokazao, da se takove šumske štete mogu po zakonu kvalificirati samo kao prekršaji i kao takovi da se ne mogu presudjivati po sudovima kao krađe, već samo po političkim oblastima kao prekršaji, što je po nadležnim vlastima bilo kao ispravno i usvojeno.

Za kraško senjsko nadzorništvo dokazao je Kosović, da bi ono sa pravnog gledišta imalo podpadati pod hrvatskog bana a ne pod madžarsko ministarstvo a isto tako, da bi se enclave u Lici, za koje su Ličani prevarnim načinom namamljeni, da za njih eraru plaćaju zakupninu, da bi im se na temelju odkaza zakupnog ugovora mogle oduzeti, morale dati natrag bivšim posjednicima. Za будуću Ličku imovnu općinu dokazao je Kosović, da bi ona prema carskim obećanjima i ispravnom diobnom ključu imala dobiti skoro sve ličke šume osim možda neznatnog dijela. Na temelju te konstatacije izišao je pokojni ubijeni narodni poslanik Brkljačić pred diobno povjerenstvo sa parolom: *Mi bi se dijelili, ali nemamo što da dijelimo i prema tome nemožemo primiti za naše potrebe nedovoljnu količinu šuma!*

* Kasumovićev grob je drugi dan poslije njegova pokopa, jer je zatro u Lici koze, osvanuo okićen kozjim rogovima, a narod mu je još za života pjevalo: Da znaš majko, kako sudi Marko, osam dana za naramak grana.

U Varaždinskoj županiji uredio je Kosović pitanje titula privatnog šumarskog osoblja i oduzeo je pravo obračunavanja šumskih odšteta i pravo vještačenja onima, koji nisu imali zakonom propisane kvalifikacije.

U istoj županiji je na temelju vješto sastavljenog obrazloženja proglašio sve šume na Ivančici i drugim strmim brdima zaštitnima i odredio način gospodarenja s njima tako, da su članovi upravnog odbora prihvatili i pohvalili predloženo im obrazloženje, a kasnije, kad su i njihove šume bile proglašene zaštitnima, nisu mogli proti tome uložiti njihov utoka. Ovo obrazloženje ušlo je skoro doslovce i u zbirku šumskih zakona Borošić-Goglia, kao i još nekoja načelna rješenja, s kojima je Kosović kod nadležnih vlasti uspio.

Kosović je posvetio brigu i tome, kako bi se narodu pomoglo smanjnjem šumskih odšteta na pravednoj bazi. Po njegovom je mišljenju trebalo revidirati šumsko-odštetne cjenike, te iz njih odstraniti sve odredbe, koje smjeraju ne samo na naknadu štete nego i na kažnjavanje štetočinca. Oštećenoga po svim zakonskim propisima ide samo pravo na potpunu odštetu, a kažnjavanje štetočinca je pitanje za sebe. Šteta može biti male vrijednosti, ali se kazna može odmjeriti prema važnosti makar i većom globom ili zatvorom tako da štetočinac osjeti, da se ni mala šteta one vrsti ne smije praviti. U cjeniku ličke županije bila je sadržana nesmiljena »o d š t e t a« za jednu kozu sa 10 kruna, pa je siromah brdanin uhvaćen sa većim brojem koza u kvaru bio nakon jedne prijave stjeran na prosjački štap, a da bog zna kakove štete možda ni počinio nije. Sve šumske odštete za otvorene branjevine trebalo je po njegovu mišljenju podvrći reviziji i odpisati odštete, ako su te branjevine bez vidljivih pogrešaka uzrasle. U Lici se je narod i rukama i nogama borio proti osnivanju plantaža, jer je poučen zločestim iskustvom držao, da te površine oduzetih mu pašnjaka neće nikada više biti njegove. Kosović je jednu takovu odraslu branjevinu pred seoskim starešinama otvorio za pašu; oni nisu svojim očima vjerovali a onda su radosno uzviknuli, neka uzme koliko god još hoće zemljišta za plantažu, kad im se isto neće oduzeti!

Pitanje držanja koza u Lici imalo se je po Kosovićevom mišljenju urediti imajući na umu, da je za šumsku biljku svejedno, da li joj grane obrste koze, goveda, ovce ili koja druga vrst blaga. Koza je siromaku mjesto krave i daje više puta, ako je dobra muzara, isto toliko mlijeka, koliko i slabija kravica, a ako kojom nesrećom ugine, ne trpi joj vlasnik prevelike štete. Ne treba stoga držanje koza na prečac zabranjivati, kako je to običajno nego treba grmećima obraštene pašnjake, pa makar i suvišne šume preudesciti za brstike, u uživanju ovih zavesti valjan red i uvesti valjanu kontrolu nad držanjem svakom ovlašteniku odpadajućeg broja koza. Da se zapreči kresanje grana u šumama radi prehrane koza populjcima u zimi, trebalo bi provesti, da svatko smije preko zime zadržati samo toliko koza, za koliko njih je priredio hrane za zimu. Seoski starešine, lugari, žandari, financi i ostale javne straže treba primorati na valjano vršenje kontrole nad brojem koza, koje pojedinci drže.

Osim omanjih radova, koji su objelodanjeni ali nisu njegovim imenom podpisivani, objelodanjen je u Šum. Listu njegov prvi stručni opis velebitskih i kapelskih šuma i cijela rasprava o postanku prvog šumskog zakona za Krajinu od g. 1797., koji je materijal on pronašao u C. kr.

ratnom arhivu u Beču. U Šum. Listu je objelodanjena i njegova rasprava o kršu i o pošumljavanju krša.

Kosović je bio od g. 1912. do g. 1916. i urednikom Šum. Lista, te je u njem objelodanio njemačke izraze, za koje bi trebali gg. šumari da nađu čisto hrvatske nazine. Na žalost u tome poslu nije našao među drugovima odziva, i sada se pod stare dane još uvijek bavi marljivo sa sastavljanjem hrvatske šumarske terminologije.

On je prekopao sav arhiv bivše kralješke General-Comande u Zagrebu i Investitionalne zaklade, izregistirao iz njih dragocjene podatke za historiju šumarstva početkom od g. 1700. ovamo i brine se, kome da taj posao predade, da ga nastavi i dovrši. Nakon svršetka svjetskog rata pobrinuo se je Kosović, da se arhiv Generalcomande iz Zagreba i onaj na Slavoniju odpadajući dio iz Temišvara preda u sadanji drž. arhiv u Zagrebu. Tamo on i sada u njemu pretražuje spise o segregaciji šuma između države i imovnih općina i dr. samo žali, da za ovako lijep i zanimiv posao neima pomagača. Koliko bi moglo biti veselje za kojeg mlađeg nadobudnog šumara, kad bi mogao proučavati sve zakone i naredbe bivše Krajine i Primorskih hrvatskih gradova, što ih je marna ruka toga našeg valjda najstarijeg radnika na šumarskom polju skupila. Mnogi bi naši šumari i pravnici trebali da znaju, kako je nastala Investicionalna zaklada, koja je dala bivšoj Krajini tolike kulturne ustanove, a koja bi ih bila dala još jedamput toliko, kad bi u nju bili uvršteni još mnogi zakonom propisani prihodi, koji u nju nisu bili uvršteni.

Kosović je bio prvi od hrvatskih šumara, koji je na temelju vlastitog opažanja i prema prastaroj knjizi otca šumarstva Hansa Carla v. Carlowitza iz g. 1712. utvrdio, da uzrok sušenju naših hrastika nije sama medljika, nego da su tome krive i gusjenice.

Svoje živuće mlađe drugove zadužio je g. B. K. time, što je kao pomoćnik ministra poticajem mladog a na žalost sad već pokojnog druga Borošića priveo u život ideju načelnika u min. šuma g. V. Čmelika, te je dao prema nacrtu prof. ing. Schöna u Zagrebu sagraditi veliku stanbenu zgradu za šumare.

Kosović je po svojoj naravi bio uvijek opozicionalac. Već smo spomenuli, da je u Varaždinu kod gradskih izbora glasovao za opozicionalnu listinu Dra. Pere Magdića i bio radi toga brzojavno na samu Novu godinu premješten. U Gospiću je na županijskoj skupštini glasovao za predlog Marka Došena, da se Madžarima otkaže nagodba. Mislio se, da će radi toga nastradati ali je inače kao madžaron razvikan i u istinu pošteni Hrvatina podžupan I. pl. Vučetić tu aferu zataškao. Za tzv. zajednički državni proračun tražio je, da se iz hrvatskog doprinosa briše doprinos za beriva svih državnih šumara tudinaca, jer je svaka zemlja po principima ispravne politike dužna sama svoje sinove hraniti.

U vrijeme, kad je počeo lom između madžarona i Madžara i kad su jedni drugima počeli dokazivati nepravilnosti u političkom postupku, izradio je Kosović na poziv podbana Chavraka opširan memorandum, u kom je istakao mnogobrojne nepravilnosti u šumarskim odnosima između Hrvatske i Madžarske.

Za jur spomenuto priopćenje kr. sudbenom stolu u Zagrebu, da Stjepan Radić političar nije šurovao sa talijanskim oficirima već švercer Stevo Radić, dobio je Kosović priznanje na taj način, što mu je Dr. Per-

nar javno u Zagrebu pred izabranim narodnim Radićevim zastupnicima izjavio, da mu tu njegovu poštenu gestu, dostoju kulturalnog Evropejca neće Hrvatski narod nikada zaboraviti.

Za svoje Hrvatstvo dobio je Kosović priznanje i od svih svojih drugova, jer su ga isti jednoglasno izabrali za predsjednika konstituirajuće skupštine Hrvatskog šumarskog društva, kojega je on pomogao uskrisiti, pa je radi svojih zasluga za šumarstvo i za društvo izabran njegovim počasnim predsjednikom.

Tim povodom i donašamo ovaj skraćeni njegov životopis sa željom, da nam ga Bog još dugo poživi i to ne samo zato što je naš zaslужni član nego i prvi dobrotvor našega Hrvatskoga šumarskoga društva.

Uredništvo.

Ing. IGO ORAŠ (Split):

PROBLEM POŠUMLJAVANJA KRŠA U DALMACIJI*

(LE PROBLÈME DU REBOISEMENT EN DALMATIE)

U broju Šumarskog lista za oktobar 1939 godine prikazali smo posjedovne prilike na zemljistima krša, koja treba u javnom interesu prvesti šumskoj kulturi; prikazali smo prvu komponentu problema pošumljavanja krša i golijeti u Dalmaciji. Ovom ćemo se prigodom pozabaviti drugim dvijema komponentama tog problema, naime:

- 1) organizacijom posla i
- 2) tehnikom samog pošumljavanja.

1. Organizacija posla.

Velik i blagotvoran upliv šume na klimatske i edafske prilike kraja a s njima u vezi na mogućnost privrednog napretka dotičnog kraja doveo je mjerodavne krugove i privredno-kulture radnike već davno do spoznaje, da se na kršu ne može provesti bilo kakav pothvat u pravcu unapredjenja ekonomskih, a s njima u vezi higijenskih, saobraćajnih i kulturnih prilika, dok se prethodno gole površine krša ponovno ne pošume.

Međutim, već kod prvih pokušaja, da se ta spoznaja ostvari moralo se ustanoviti, da je praktična provedba te potrebe kud i kamo teža nego njena teoretska spoznaja a da je pogotovo teško spriječiti dalje uništavanje šuma. Na žalost i danas se baš na granici krša i golijeti stvaraju nemilosrdnim postupkom sa šumama nove golijeti, koje se sigurno ne bi stvarale, da su narod i njegovi upravitelji svjesni posljedica uništavanja šuma i teškoća kod ponovnog podizanja istih. Do svijesti će međutim

* Vidi »Šumarski list« br. 10 od god. 1939. str. 559—567. Op. ur.